

بررسی عملکرد منطقه آزاد جبلعلی و شرکت World DP با نگاهی بر چالش ها و فرصت های جمهوری اسلامی ایران

کشور امارات متحده عربی به عنوان یکی از کشورهای آسیایی که تجربه موفقی در ایجاد و توسعه مناطق آزاد داشته است، دارای ۳۴ منطقه آزاد با اهداف و کارکردهای مختلف است که مهم ترین آنها منطقه آزاد جبل علی است.

منطقه آزاد جبل علی (جفزا) در ۳۵ کیلومتری غرب شهر دبی و ۲۰۰ کیلومتری جنوب بندر لنگه قرار دارد، که نهمین بندر از نظر حمل و نقل و فعالیت در دنیاست، و همچنین بزرگترین بندر خاورمیانه و یکی از شاهراه های تجاری جهان به شمار می آید.

این بندر فعالیت محدود و منطقه ای خود را از سال ۱۹۷۹ میلادی آغاز نمود، و امروزه ظرفیت تخلیه و بارگیری ۴/۲۲ میلیون TEU کانتینر دارد و در سال ۲۰۱۸ بیش از ۱۵ میلیون TEU کانتینر در آن جایجا شده است.

طبق آخرین آمار سال ۲۰۲۰، این منطقه آزاد، بستر جذب بیش از ۳۲ درصد از سرمایه گذاری مستقیم خارجی در دبی را فراهم کرده، بیش از ۲۰ درصد از تولید ناخالص داخلی دبی را تامین نموده و تکیه گاه پویایی برای تجارت های مختلف در میان بیش از ۱۰۰ کشور متفاوت محسوب می شود که منجر به ایجاد بیش از ۱۳۵ هزار شغل پایدار نیز شده است.

این بندر به طور هفتگی با بیش از ۱۰۰ بندر در جهان ارتباط دارد و به بیش از ۱۷۰ خط کشتیرانی خدمات می دهد، و ارزش تجارت انجام شده از بستر این بندر، سالانه بیش از ۹۳ میلیارد دلار می باشد.

بیش از ۷۵۰۰ شرکت بین المللی در این منطقه آزاد فعال هستند که از میان آنها بیش از ۱۰۰ شرکت از شرکت های ثروت آفرین جهانی نیز حضور دارند، و دفتر مرکزی منطقه ای اکثر این شرکت ها در این بندر مستقر می باشد.

شرکت های مذکور به کشور های مختلف منطقه آسیای میانه، غرب آسیا، کشورهای مستقل مشترک المنافع، شبه قاره آفریقا و هند خدمت رسانی می کنند.

این در حالیست که تعداد شرکت های فعال در کل مناطق آزاد هفت گانه ج.ا.ایران، مجموعاً ۳۳۰۰ شرکت می باشد.

میزان صادرات منطقه آزاد جبلعلی حدود ۷۰ میلیارد دلار است که بیش از نیمی از صادرات دبی را در بر می گیرد، در حالی که کل مناطق آزاد در کشور ما روی هم رفته کمتر از ۱ میلیارد دلار در سال صادرات دارند.

همچنین در منطقه آزاد جبلعلی ۲ میلیارد دلار در سال سرمایه خارجی جذب می کند، درحالی که بطور متوسط در کل مناطق آزاد ایران سالانه ۴۰ میلیون دلار سرمایه گذاری خارجی صورت می پذیرد.

شرکت World DP

در سال ۱۹۹۹، شرکت بنادر بین المللی دبی (DPI) تاسیس شد و کار خود را با فعالیت های محدود منطقه ای در عربستان سعودی، جیبوتی و هند آغاز کرد.

این شرکت، در سال ۲۰۰۵ با سازمان بنادر دبی (DPA) ادغام شد، و شرکت World DP شکل گرفت، که دفتر مرکزی آن در شهر دبی، امارات متحده عربی قرار دارد و سهام آن در بازارهای بورس لندن و بورس دبی معامله می شود.

رفته رفته فعالیت های شرکت DP World به نحوی گسترش یافت که امروزه ضمن بهره برداری از ۷۸ بندر در ۴۰ کشور دنیا با حجم جابجایی ۹۰ میلیون TEU کانتینر معادل ۱۰ درصد کل حمل و نقل دریایی دنیا را در بر گرفته است، که طبق پیش بینی ها، این میزان در سال ۲۰۲۰ به ۱۰۰ میلیون TEU کانتینر خواهد رسید.

بر اساس گزارش مالی سالانه شرکت، درآمد آن در سال ۲۰۱۷، به میزان ۴,۷ میلیارد دلار بوده، که این مقدار با افزایش ۲۰ درصدی در سال ۲۰۱۸، به ۵,۶ میلیارد دلار رسیده است^[۱]، که این رقم برابر با یک سوم کل درآمد کنونی جمهوری اسلامی ایران از محل صادرات نفت می باشد.

در حال حاضر فعالیت این شرکت و این بندر، بیش از ۱۰ درصد کل تولید ناخالص داخلی امارات و ۳۳ درصد تولید ناخالص دبی را شامل می شود.

چشم انداز آتی این شرکت رهبری تجارت جهانی بیان شده لیکن سرمایه گذاری و سیعی در سطح بین المللی در راستای ایجاد شبکه های حمل و نقل دریایی در کشورهای مختلف دنیا و همچنین گسترش نفوذ کشور امارات هدف پنهان و اصلی آن است که تسلط بر بنادر واقع شده در مناطق استراتژیک، خلیج فارس؛ دریای سرخ، کانال سوئز، دریای سیاه و دریای مدیترانه مانند سرمایه گذاری در کشور سومالی و انعقاد قرارداد اخذ امتیاز بهره برداری و توسعه بندر بربره واقع در خلیج عدن برای مدت ۳۵ سال و همچنین بنداری در مصر، الجزایر، ترکیه، روسیه، کانادا، هند و ... مصادیق بارز و آشکار آن می باشند

از دیگر اهداف حکام امارات، تسلط بر بنادر و تبع آن افزایش نفوذ سیاسی و حقوقی و همچنین اشراف اطلاعاتی آن کشور بر کلیه تبادلات تجاری منطقه میتوان اشاره کرد

توسعه روز افزون شرکت های به ظاهر خصوصی که توسط مقامات دولتی و حکام کشور های حاشیه خلیج فارس هم راستا با سیاست های کشورهای غربی و آمریکا اداره می شوند، از جمله شرکت World DP که در آستانه تبدیل شدن به یک امپراطوری در صنعت حمل و نقل دریایی است، سبب شده که حکام کشورهای مذکور با تقویت توان اقتصادی و مدیریتی خود به همراه توسعه زیر ساخت ها و ایجاد شبکه های اقتصادی و تجاری نفوذ خود را در این بخش از منطقه و جهان گسترش داده و در نهایت اقداماتی را جهت مداخله در جریانات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دیگر کشورهای آغاز نمایند.

علاوه بر موارد فوق الذکر، منطقه آزاد جبل علی در جذب گردشگران از نقاط مختلف جهان نیز موفق بوده است و با ایجاد عواملی از قبیل کیفیت، امنیت، تبلیغات و بازاریابی، استفاده از شیوه های مدرن، ایجاد امکانات رفاهی پزشکی، ایجاد شکل های مختلف گردشگری مطابق با سلیقه گردشگران، از این حیث نیز درآمد زایی قابل توجهی داشته است.

صرفنظر از برنامه ریزی ها و اقدامات امارات در جهت رشد و توسعه بندر جبلعلی، عوامل مهم دیگری نیز به طور غیر مستقیم در گسترش و موفقیت این بندر تاثیر به سزایی داشته است؛

هشت سال برابر تجاوز رژیم وقت عراق به خاک ج.ا.ایران، فرصت مغتنمی برای توسعه ی بیشتر بندر جبلعلی بود، به گونه ای که در سال ۱۹۸۲ اداره بنادر و کشتیرانی امارات اعلام کرد کشتی های تجاری که به علت درگیری ایران و عراق قادر به پهلو گرفتن در بنادر این دو کشور نیستند اجازه دارند محموله خود را در بنادر امارات متحده عربی تخلیه کنند و بندرگاه های جبل علی و راشد دبی بدین منظور آماده شده اند

همچنین تحریم های ظالمانه ایالات متحده آمریکا و محدود سازی روابط تجاری ج.ا.ایران، نیز فرصت دیگری برای امارات فراهم ساخت تا این بندر را بیش از پیش توسعه دهد

اما شاید مهم ترین عامل توسعه و بی رقیب ماندن بندر جبلعلی، عدم برنامه ریزی و اقدام مناسب ج.ا.ایران جهت توسعه بنادر و مناطق آزاد خود باشد، که با وجود ظرفیت های موجود برای کشور، عرصه را برای رقیب آزاد گذاشته است، و این امر حتی از سایر عوامل فوق الذکر (تجاوز هشت ساله عراق و تحریم های ظالمانه ایالات متحده آمریکا) نیز در توسعه ی بندر جبلعلی موثر تر بوده است.

در واقع عدم توسعه و گسترش مناطق آزاد و بنادر جمهوری اسلامی ایران، نه تنها یکی از طلایی ترین فرصت های اقتصادی و سیاسی منطقه را از کشور سلب و در اختیار امارات قرار داده، بلکه با وابستگی به بندر جبل علی، به رشد آن نیز کمک کرده و می کند، چراکه بخش عمده خدمات این بندر نیز به کالاهای وارداتی یا صادراتی ایران ارائه می گردد و شرکت های متعدد ایرانی که از منطقه آزاد جبل علی جهت فعالیت

های اقتصادی و تجاری خود بهره می گیرند، با پرداخت هزینه های بندری عملاً به توسعه این بندر کمک بسیاری نموده اند، که این امر مصداق بارز ضرب المثل آب به آسیاب دشمن ریختن است و از اینرو ج.ا. ایران به مثابه شخصی شده که به جای ساختن و روشن کردن اجاق خانه ی خویش، به اجاق خانه همسایه وابسته شده و حتی ناخواسته در گرمتر و فروزان تر شدن آن نقش دارد.

ادامه این روند قطعاً می تواند تهدیدی پایدار در منطقه برای کشورمان ایجاد نماید، و رفع این تهدید در گذشته بسیار ساده و کم هزینه بود؛ اما امروز به دلیل وابستگی ی ایجاد شده و شرایط تحریم، دشوار شده و چه بسا در آینده، غیر ممکن و یا بسیار پرهزینه گردد.

بنابراین، پر واضح است که عدم برنامه ریزی و اقدام مناسب و نیز هرگونه ممانعت، سنگ اندازی و ایجاد محدودیت در مسیر توسعه مناطق آزاد و بنادر ج.ا. ایران، نه تنها در تضاد با رشد اقتصادی و امنیت و منافع ملی کشور بوده، بلکه در حقیقت کمک به تقویت کشور های رقیب و دشمنان ج.ا. ایران محسوب می شود

و بالعکس، هرگونه تلاش در جهت شکوفا سازی، گسترش و توسعه مناطق آزاد و بنادر ج.ا. ایران، در راستای تقویت توان داخلی و اقتصاد مقاومتی بوده و در نهایت توسعه پایدار اقتصادی و تقویت امنیت ملی کشور را به ارمغان می آورد.

در این راستا، لزوم نگاه استراتژیک و کلان به موضوع مناطق آزاد، ایجاد زیرساخت های لازم، تفاهم و تعامل تمام ارگان ها، نهادها و ارکان نظام و مدیریت هماهنگ و یکپارچه، اصلاح قوانین، ضوابط و ساختار های اداری و ارائه مشوق های اقتصادی جهت فراهم سازی و تسهیل سرمایه گذاری های داخلی و خارجی، و نیز پایش مستمر وضعیت و شرایط کشورهای منطقه به منظور واکنش مقتضی، به هنگام و متناسب با تغییرات و اتفاقات اقتصادی کشورهای منطقه در تحقق منافع و مصالح ملی ضروری است، تا ناهماهنگی ها و بعضاً بی توجهی و یا سهل انگاری ها، بیش از این موجب توسعه امکانات و ظرفیت های کشورهای منطقه به گونه ای نامتوازن و محروم ماندن کشور عزیزمان از فرصت ها و ظرفیت های موجود نگردد.

واحد تحقیق و پژوهش

موسسه حقوقی پترو قانون ایرانیان

بهمن ۱۳۹۸

□ Jebel Ali Free Zone (JAFZA)

□□ FDI

□□□ GDP

□□ http://jafza.ae/

□ شرکت های ثروت آفرین جهانی (Fortune Global 500 companies)، فهرستی از ۵۰۰ شرکت برتر بین المللی از صنایع مختلف را شامل می گردد، که به صورت سالیانه

توسط مجله فورچون رتبه بندی و منتشر می شود

□□ regional headquarter

□□□ http://jafza.ae/about-us/

□□□□ Commonwealth of Independent States (CIS)

□□ http://jafza.ae/about-us/

□ طبق آخرین آمار منتشر شده توسط دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد

□□ https://www.iribnews.ir/005BSm/

□□□ Dubai Ports International (DPI)

□□□□ Dubai Ports Authority (DPA)

□□□□ https://www.dpworld.com/investors/financials-and-Presentations/financial-reports/annual-reports/